KUOHU

J. MALMBERG

J.Malmberg

Kuohu

Historiallinen seikkailuromaani

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2024 J. Malmberg

Kannen suunnittelu: Hilppa Hyvärinen

Kustantaja: BoD · Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7286-7

ARVOISA LUKIJA

Käsissäsi on historiallinen seikkailuromaani. Useat kirjan tapahtumat ovat todellisia, joskin dramatisoituja ja juonen kulkuun paremmin sopiviksi muunneltuja.

Suurin osa kirjan henkilöistä on fiktiivisiä ja heidän mahdollinen yhtäläisyytensä todellisiin eläviin tai eläneisiin henkilöihin on täysin sattumaa. Todellisia historiallisia henkilöitä ovat mm. Eleftherios Venizelos, Emmanuel Zymbrakakis sekä Spiros Kayaledakis. Heidän tekemisiään kirjassa on dramatisoitu heidän arvokasta muistoaan kunnioittaen. Muitakin historiallisia henkilöitä kirjassa mainitaan nimeltä.

Kirjan mittayksiköt ovat niitä, jotka Olavi on lapsuudessaan Helsingissä oppinut. Plataniaksen kylä on tehty lukijalle tutummaksi sekoittamalla sen kuvaukseen 2000-lukua ja ottomaanien valtakautta. Hanian Venetsialaisessa satamassa sijainneen ottomaanien kasarmi- sekä linnoitusalueen pääpaino on tuotu aallonmurtajan taakse satama-altaan yhteyteen. Tämä poikkeaa kirjoitetusta historiasta. Myös muita paikkoja sekä historian tapahtumia on muunneltu juoneen paremmin sopiviksi. 1800-luvun lopulla ottomaaniarmeijalla oli käytössään pistooli, jolla pystyi ampumaan lataamatta useamman laukauksen. Tuttuuden vuoksi aseesta puhutaan kirjassa revolverina, vaikka se ei sellainen ollut. Tarkka lukija löytää kirjasta muitakin pieniä asiavirheitä.

Antoisia lukuhetkiä.

J. Malmberg

PROLOGI
8.2.1897, AGIA MARINA, KREETA

Olavi hyräili kersana oppimaansa suomenkielistä rallatusta:
”Ah kuin muistu mielehen, hurraa, hurraa, hurraa,
toi Olandin sota surkia, josta tahdon kirjoittaa, sunka fralla
Vuoret ja laaksot ne kaikuivat
kuin Suomen poijat ampuivat, ja vihollista vastaan ottivat
Woi surkia voi kauhia
vihollisen kuolemaa kuin Suomen poijat surmasit
Sit poijat ne kovin vihastui
kuin armo flagu nostettiin, ja viholliselle portit aukaistiin"
(Suomalainen kansansävelmä 1850-luvulta. Tekijä tuntematon).

Hyräily ei saanut häntä rauhoittumaan, ja hän tunsi hakkaavan sydämensä voiman. Selässä valuvat hikipisarat imeytyivät valkoiseen puuvillapaitaan, jonka päällä oli Katerinan lampaannahasta tekemät liivi sekä takki. Tummien pussihousujen päällä olevat pitkävartiset saappaat olivat niin ikään lampaannahkaa. Takki oli nyt liikaa, mutta sen riisuminen ei käynyt päinsä, sillä sen päällä oli vielä ammusvyö. Sormet puristuivat kiväärin perän ympärille. Tuuli pöllytti vaaleita hiuksia, sillä toisin kuin lähes kaikki muut toverinsa, oli hän paljain päin. Komppanian verran Kreetan kreikkalaisen armeijan vapaaehtoisia miehiä oli taistelumuodostelmassa kolmessa rivissä. Ylin rivi makasi harjanteen päällä. Keskimmäisen rivin miehet, joihin myös Olavi kuului, olivat polviasennossa kymmenen askelta harjanteelta alaspäin. Kolmas rivi oli niin ikään polviasennossa vielä kymmenen askelta heistä alaspäin. Kreikkalaisten edessä avautui kourumainen laakso. Viimeisten

viikkojen aikana paistanut aurinko oli saanut laaksossa kasvavat verenpunaiset paparunat kukkimaan. Kukkien väriä syvensivät laaksossa liehuvat punaiset ottomaanien liput. Niitä kantoivat sinisiin uniformuihin ja punaisiin tötteröpäähineisiin pukeutuneet ottomaaniarmeijan sotilaat. Heitäkin oli noin komppanian verran, ja myös he olivat taistelumuodostelmassa.

- Valmistautukaa! Komppanianpäällikkö kapteeni Zymbrakakis komensi miehiään. Kuului naksahduksia, kun kreetalaiset virittivät aseitaan. Kuten vapaaehtoisten muukin varustus, niin myös aseistus oli varsin kirjavaa. Kivääreitä oli vanhasta piilukosta moderniin pulttilukkoiseen kivääriin. Olavin kivääri oli pulttilukkoinen Berdan, jonka hän oli saanut appiukoltaan vuosia sitten. Olavi vilkaisi vieressään olevaa Antonista, joka oli sekä hänen lankomiehensä, että paras ystävä. Antonis hymyili omanlaistaan hymyään, jossa vain vasen puoli kasvoista nousi virneeseen oikean puolen ollessa halvaantunut. Olavi hymyili takaisin ja päätti ryhdistäytyä. Isä oli opettanut, että rohkeutta ei ollut se, että ei pelännyt, vaan se, että voitti pelkonsa. Hän katsoi vielä Antoniksen toisella puolella olevaa Giorgosta. Tämä oli liki 50-vuotias, mutta hänen elämäänsä mahtui vain muutamia rauhan vuosia. Kreetan kreikkalaisten kapina valtaa pitäviä ottomaaneja vastaan oli jatkunut vuosikymmeniä. Nyt oltiin lähellä lopullista ratkaisua. Taistelu oli käytävä ja ottomaanien terrorin loputtava.

Turkkilaiset lähestyivät päättäväisesti. Olavi erotti jo heidän rintamustaan kiertävät ammusvyöt. Ratsumiehiä oli onneksi vain kahdeksan. Yhdeksännen hevosen perässä oli kuularuisku. Se jos joku oli vaarallinen. Valkoisen hevosen selässä istuva ottomaanien upseeri antoi komennon, ja turkkilaiset nostivat kiväärinsä ampumavalmiiksi. Kukaan ei enää perääntyisi. Vihollinen jatkoi marssiaan kohti Zymbrakakiksen miehiä. Kolme miestä lähti viemään kuularuiskua vetävää hevosta kreikkalaisista päin katsottuna oikealle paikkaan, jossa maasto kohosi hieman.

- Antonis! Olavi osoitti sormellaan kohti kuularuiskua. Tämä käänsi katseensa ja ymmärsi vaaran, mitä Olavi tarkoitti.

- Herra kapteeni! Antonis yritti kiinnittää huudollaan harjanteen päällä seisovan komppanianpäällikön huomion. Zymbrakakis ei ehtinyt vastata, sillä samassa kajahtivat ensimmäiset laukaukset. Kolmensadan jalan päähän päässeet turkkilaiset olivat aloittaneet tulituksen. Neljä kreikkalaista lyyhistyi maahan. Yksi kuula iskeytyi Olavin jaloissa olevaan kalkkikiven palaseen. Samperi, oliko joku ottanut hänet maalitaulukseen? Turkkilaisten laukausten kaiun vielä soidessa, komensi Zymbrakakis miehiään:

- Tulta!

Yli sata kivääriä yskäisi kuolettavan annoksensa lyijyä kohti turkkilaisia. Ainakin kymmenen heistä tuupertui maahan. Olavi veti hylsyn pois piipusta ja kaivoi ammusvyöstään uutta kuulaa tilalle. Hän oli osunut. Hän tunsi samanlaista innostusta kuin metsällä ollessaan. Juuri nyt hän ei sisäistänyt ajatusta, että hän ampui ihmisiä. Tulitus jatkui molemmin puolin. Tulivoimaista yhteislaukausta ei saatu enää aikaiseksi, sillä kreikkalaisten kirjavan kaluston latausajat vaihtelivat paljon miehestä ja kivääristä toiseen. Turkkilaiset eteneminen oli kuitenkin pysähtynyt. Hevosilla olevat upseerit ratsastivat edestakaisin joukkojensa takana ja yrittivät saada miehiään liikkeelle. Olavi sai kuulan pesään. Hän nosti kiväärin tukin olkaansa vasten ja otti maalikseen valkoisella hevosella ratsastavan upseerin. Viimein tämä pysähtyi, ja Olavi sai miehen keskivartalon jyvälle. Hän veti liipaisimesta ja tunsi kiväärin perän pienen potkaisun olkaansa vasten. Ohi. Läheltä kuulan täytyi mennä, sillä turkkilainen lähti nopeasti liikkeelle ja tähysti samalla kreikkalaisten suuntaan metsästäjäänsä etsien. Olavi latasi jälleen. Samassa hän muisti kuularuiskua vetävän hevosen. Hän käänsi katseensa nähdäkseen juuri parahiksi helvetinkoneen ensimmäiset suuliekit. Maa alkoi pöllähdellä kreikkalaisten ympärillä. Miehiä kaatui. Syntyi pakokauhu, ja taistelun luonne kääntyi hetkessä. Olavi suuntasi kiväärinsä kuularuiskua kohti ja laukaisi. Kuula osui miehistöä suojaavaan teräslevyyn. Laaksossa olevat turkkilaiset alkoivat edetä. Harjanteen päällä olevat kreikkalaiset jatkoivat tulistustaan, mutta suoraan tulitukselle alttiina olevat kaksi

etummaista riviä yrittivät paeta harjanteen taakse. Haavoittuneet huusivat tuskissaan. Olavi sisuuntui. -Ei saa perääntyä!

Kukaan ei kuunnellut. Hän laukaisi jälleen kiväärinsä ja kaatoi etummaisena juosseen sapelia heiluttaneen turkkilaisen. Uutta kuulaa hän ei saanut enää piippuun. Giorgos sai osuman. Kuula rikkoi miehen pään kuin vesimelonin. Se riitti Olaville. Tästä oli sankaritarinoiden hohdokkuus kaukana.

- Mennään harjanteen taakse! Hän repi Antonista mukaansa. Tämä nyökkäsi ja lähti seuraamaan. Haavoittuneet konkkasivat, ketkä pääsivät. He ketkä eivät päässeet, anelivat auttamaan:

- Älkää jättäkö meitä sapeleille!

Olavi auttoi kylkeen haavoittunutta Myllyn majatalon viinuria Nikosta.

- Menkää helvetti pois tieltä! Ei voida ampua turkkilaisia teidän lävitse! Harjanteen takana makaava soturi huusi. Olavi ei vaivautunut vastaamaan. Hän työnsi Nikoksen harjanteen yli ja hyppäsi itse perässä. Hän vilkuili ympärilleen, mutta ei löytänyt etsimäänsä ja kysyi hänelle huudelleelta mieheltä:

- Missä Zymbrakakis on?

- Lähti hiljentämään tuota kuoleman kylväjää.

Hyvä niin, Olavi ajatteli ja kääntyi auttaakseen Antonista. Tämä kantoi olallaan miestä, jonka reisi oli veristä sohjoa.

- Tule Antonis tule! Olavi ojensi kätensä kohti ystäväänsä.

Turkkilaiset olivat jo vajaan sadan jalan päässä. Tulitus tiheni. Yksi upseereista tippui ratsunsa selästä kreikkalaisen kuulan vauhdittamana. Samaan aikaan Antonis parahti. Hänen askeleensa jäi kesken, ja pienen pysähtyneen hetken jälkeen hän kaatui rinteeseen selälleen. Valkoisen paidan rintamus muuttui nopeasti punaiseksi. Kuula oli tullut selkäpuolelta ja lävistänyt koko miehen. Olavi yritti rynnätä lankonsa luokse, mutta hänen nilkkaansa tarrannut käsi pysäytti aikeet.

- Tapatat itsesi, Nikos kähisi kylkeään pidellen. Olavi jäi paikoilleen. Hän nappasi kuulan vyöstään ja työnsi sen panospesään. Valkoisella hevosella ratsastava upseeri survaisi

sapelinsa maasta ylös yrittävän sotilaan rintaan. Olavi ei erottanut kuka onneton oli, sillä kyyneleet olivat sumentaneet näkökentän. Viha täytti mielen. Hän suuntasi aseensa jälleen turkkilaista upseeria kohti ja veti liipaisimesta. Mies heilahti ja pudotti sapelinsa, mutta pysyi satulassa. Turkkilainen lähti liikkeelle ja kaivoi samalla revolveria kotelostaan. Olavi ei enää kiinnittänyt huomiota ympäristöönsä. Hän ei edes huomannut, että kuularuisku oli vaiennut. Hän oli vailla tunteita ja latasi asettaan ampuakseen uudestaan ja uudestaan. Upseeri laukaisi revolverinsa. Olavi tunsi kuuman ilmavirran oikean korvansa vieressä, mutta ei välittänyt lähellä käyneestä kuolemasta, vaan laukaisi jälleen kiväärinsä umpimähkään. Kreikkalaiset olivat harjanteen päällä, ja vaikka heidän tappionsa olivat raskaita, oli heillä nyt etulyöntiasema. Turkkilaiset lähtivät pakoon. Aseiden ääni peitti haavoittuneiden valituksen. Taistelukentällä näkyvää kuolemaa ei mikään ääni kyennyt peittämään. Olaville tuli suunnaton koti-ikävä. Suomessa olisi nyt lunta ja paukkupakkaset. Ja rauha. Kuinka hän oli oikein tänne joutunut?

1. Osa

1. LUKU
22.1.1867, HELSINKI

Aamu oli talven kylmin. Lumi narskui Hanneksen saappaiden alla ja ulos höyryävä hengitys jäätyi korvien päälle vedetyn villapipon reunaan. Varhaiseen aamuun valoa antoivat kirkkaalla taivaalla tuikkivat tähdet, sekä työläisasuntojen ikkunoiden läpi kajastavat öljylamppujen kajot. Työmatka Albertinkadulta Hietalahden telakalle ei ollut pitkä. Hannes oli taittanut tätä matkaa jo parin vuoden ajan. Hän oli kirvesmiehenä varatuomari Adolf Törngrenin perustamalla telakalla. Telakan valmistuttua hän jäisi telakkayhtiön palkkalistoille laivaseppä Fredrikssonin apulaiseksi. Tämä oli todellinen onnenpotku, sillä kouluja käymättömällä Hanneksella ei ollut ammattia, ja hän oli elättänyt itsensä tekemällä aputöitä rakennustyömailla. Kadulla leijaili uuneissa poltetun puun sekä hiilen katku. Se tuntui kotoisalta, mutta kaikesta huolimatta Hannesta jännitti. Maijan poltot olivat alkaneet yöllä. Lapsi syntyisi kohta. Hannes olisi jäänyt kotiin vaimonsa luokse, mutta Maija oli ajanut hänet töihin.

- Tässä voi mennä monta päivää, hän oli sanonut ja työntänyt miehensä ovesta ulos kohti työmaata. Hanneksen mieltä rauhoitti se, että naapurin kymmenenvuotias Miina oli lähetetty Tehtaankadulle hakemaan kätilöä. Rödbergsgatanin päässä, kylpylän kulmilla, vastaan tuli kaksi toisistaan tukea hakevaa laitapuolen kulkijaa. Humaltumisen aste oli kova. Vaikka Hannes tunsi huolta miesten selviytymisestä kovassa pakkasessa, oli halveksunta päällimmäinen tunne. Ihmisen arvolle ei ollut sopivaa saattaa itseään tuohon kuntoon. Rannassa Hannes kääntyi vasemmalle kohti telakkaa. Ajatus kulki ihmisen arvosta kohta syntyvään lapseen, ja siihen mitä hänellä oli lapselle tarjota. Paljon ei kieltämättä ollut. Rakkautta heillä Maijan kanssa oli.

Nimikin oli valmiina sekä pojalle että tytölle. Sukunimeä heillä ei ollut. Sukunimi, se oli jotain hienoa. Hannes oli vain Maurinpoika tai virallisissa kirkonkirjoissa Maurisson. Hänen lapsestaan tulisi Hanneksenpoika tai -tytär. Monella työtoverilla ja naapurilla oli sukunimi. Ei se niin ihmeellinen asia tässä kaupungissa ollut. Hän kulki ajatuksissaan ja ei edes huomannut saapuneensa telakka-alueelle. Telakka-allas oli saanut jo muotonsa, mutta merta pitäisi täyttää vielä sen ympäriltä. Altaan vieressä sijaitsivat rakenteilla oleva tiilinen rautavalimo ja puinen konepajarakennus. Jälkimmäistä jo laajennettiin. Sinne tulisi uusi puutyöpaja sahoineen ja höyläämöineen. Hannes työskenteli siellä, mutta ei ehtinyt perille asti, kun kuuli nimeään huudettavan.

- Hannes! Hannes! Huutaja oli hänen naapurinsa ja työtoverinsa Vänni, joka juoksi Hanneksen kiinni ja yritti puhua puuskutusten välistä.

- Miksi lähdit niin aikaisin?

- Maija on viimeisillään ja aion puhua Fredrikssonin kanssa, jos...

Vänni ei kuunnellut Hannesta. - Maija sanoi, että lapsi on tulossa. Nyt. Miina on hakemassa kätilöä, mutta hän ei ollut vielä tullut, kun lähdin.

Hannes ei uskonut korviaan. Maija oli laittanut hänet matkaan vain reilu vartti sitten. Vänni ei voinut paljon kauempaa kotonaan viipyä.

- Minun on mentävä. Mitähän Fredriksson sanoo? Voitko kertoa hänelle?

- Voin voin. Ei hän mitään. Hyvä mies hän on.

Hannes lähti juoksemaan kotia kohden. Vänni oli pieni luiseva mies. Hannes oli paljon romuluisempi, mutta kyllä hänkin juosta jaksoi. Pakkasilma poltti henkitorvessa. Kotonaan hän oli kymmenessä minuutissa. Maijan poltot olivat kovia. Hikikarpalot nousivat otsalle, ja hän huusi tuskaansa ulos. Kätilö saapui. Hannes yritti mennä vaimonsa tueksi, mutta kätilö esti sen.

- Keitä vettä, kuului napakka komento. Hannes teki työtä käskettyä ja laittoi padan kamiinan päälle. Kohta lapsi tulisi. Hänestä tulisi isä ja Maijasta äiti. Sitten alkoi pelottaa. Mitä jos kaikki ei

Helsinkiläispoika Olavi Hanneksenpoika istuu usein Kauppatorilla haaveilemassa purjelaivoista ja niistä kaukaisista maista, jonne sellaisella laivalla pääsisi. 15-vuotiaana hänelle avautuu mahdollisuus pestautua merille. Lyhyeksi tarkoitettu pesti venyy vuosien mittaiseksi ja johdattaa Olavin Kreetalle Plataniaksen kylään, jossa hän alkaa rakentamaan elämäänsä sekä osallistuu Kreetan kreikkalaisten joukossa kapinaan valtaapitäviä ottomaaneja vastaan.

Kreetan kuohunnan vuosikymmeninä 1800-luvun lopulla sota ja kuolemanpelko ovat saarella arkipäivää. Kreetan kreikkalaisten kamppailu ottomaanihallintoa vastaan vaatii verta ja uhrauksia. Olavi ja hänen vaimonsa Katerina elävät saarella vallitsevan sekasorron keskellä suojellen itseään sekä läheisiään. Samalla Olavin toinen perhe Helsingissä käy omaa selviytymiskamppailuaan. Onnistuuko valo ja toivo lopulta kampeamaan tilan pimeydeltä ja ahdistukselta?

Kuohu on koskettava ja jännittävä historiallinen seikkailuromaani, joka kertoo Olavin matkan helsinkiläisestä haaveilijasta kreetalaiseksi vapaustaistelijaksi. Se on tarina Olavin ja Katerinan rakkaudesta sekä tavallisten ihmisten selviytymisestä sodan jaloissa.

Kansi: Hyvärinen Hilppa

9 789528 072867